

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 13 maj 1930 kl. 12.30 e. m.

*Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående för-
tidspension och avskedsersättning åt vissa tjänstemän
vid statens järnvägsbyggnader jämte i ämnet väckta
motioner.*

I en till riksdagen avlåten, den 7 mars 1930 dagtecknad proposition nr 202, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1:o) medgiva, att envar av schaktmästarna vid statens järnvägsbyggnader *Frans Martin Melin* och *Martin Andersson* samt förrådsmästaren därstädes *Anders Reijlitz* må, därest han till följd av inskränkning i den statliga järnvägsbyggnadsverksamheten entledigas från sin anställning utan att i samband därmed vinna annan, i väsentlig mån likvärdig anställning i statens tjänst, från och med dagen näst efter entledigandet av trafikmedel uppbära årlig pension med 1,624 kronor, att utgå enligt av föredragande departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll förordade grunder.

2:o) förklara, att nämnda befattningshavare må, utan hinder av föreskrifterna i § 16 av gällande reglemente för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal, efter entledigandet kvarstå såsom delägare i kassan med rätt att, därest pensionsavgifter behörigen erläggas, vid uppnådd pensionsålder erhålla avgiftspension med belopp, som med tillämpning av de utav departementschefen i berörda statsrådsprotokoll förordade grunderna för beräkning av avgiftsår skulle hava tillkommit vederbörande, om han intill nämnda ålder kvarstått i tjänst; samt

3:o) medgiva, att envar av följande befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader, nämligen underingenjörerna *Fritz Efraim Thenberg*, *Bernhard Henrik Elias Boberg*, *Viktor Emanuel Engvall* och *John Sigurd Natanael Thoursie* samt kontoristerna *John Ivar Ahlquist*, *Magnus Henriksson* och *Gustav Adolf Förare* må, under i mom. 1:o) här förut angiven förutsättning, av trafikmedel uppbära avskedsersättning med belopp, motsvarande en månads arbetsförtjänst för varje helt års anställning i statens tjänst intill 15 års anställning samt två månaders arbetsförtjänst för varje helt års anställning därutöver, dock med iakttagande dels att ersättning icke må utgå med högre belopp än för under-

ingenjör 12,000 kronor och för kontorist 6,800 kronor, dels ock att beträffande ersättningen skola i övrigt gälla av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade grunder.

Den vid statens järnvägsbyggnader sysselsatta tjänstemannapersonalen, vilken icke innehar ordinarie anställning, är med hänsyn till anställningsförhållandena uppdelad på tre kategorier, nämligen fast anställd personal, extra personal och tillfällig personal.

De fast anställda, vilka utgöra det övervägande antalet, äro anställda med en ömsesidig uppsägningstid av tre månader och åtnjuta avlöning m. m. enligt i allt väsentligt samma grunder som den ordinarie personalen vid statens järnvägar i motsvarande befattningar; de äro delaktiga i statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal och i sådan egenskap berättigade till en på egna avgifter och statsbidrag grundad tjänstepension. Rätt till pension — till storleken beroende av antal tjänstår och anledningen till avgången ur tjänst — inträder bland annat vid uppnådd pensionsålder med förutsättning av minst 10 tjänstår. Avgång ur tjänsten före pensionsåldern medför som regel förlust av pensionsrätt från kassan; de av vederbörande tjänsteman — och i vissa fall även de av järnvägsstyrelsen — erlagda pensionsavgifterna tillgodoräknas emellertid tjänstemannen för beredande av pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring.

Den extra personalen är anställd med en ömsesidig uppsägningstid av en månad och åtnjuter avlöning m. m. enligt i huvudsak samma grunder som den extra ordinarie personalen vid statens järnvägar men är icke berättigad till pension.

I *skrivelse den 28 november 1928* anförde *järnvägsstyrelsen*, att statens järnvägsbyggnaders verksamhet, såvitt då kunde bedömas, komme att inom ett fåtal år helt och hållet upphöra eller åtminstone i mycket väsentlig grad inskränkas. Tjänstemannapersonalen komme på grund av nämnda omständigheter att successivt inom de närmaste åren bliva till väsentlig del obehövilig. Med hänsyn härtill och under framhållande bland annat av svårigheterna för entledigad personal att erhålla ny anställning i öppna arbetsmarknaden fann styrelsen billigheten kräva, att de tjänstemän, som vid entledigandet innehade ett visst större antal tjänstår och uppnått en högre ålder, vid avgången tillerkändes förtidspension.

I sådant avseende framlade styrelsen tre alternativa förslag, av vilka styrelsen förordade det med alternativ I betecknade förslaget.

Förtidspensionering enligt detta alternativ, vilken beräknats komma att omfatta 34 tjänstemän, skulle innebära, att tjänsteman, som vid avgångstillfället kunde räkna minst 20 tjänstår och därjämte uppnått en levnadsålder av minst 45 år, redan vid avgången skulle tillerkännas den pension — i detta sammanhang kallad *full pension* — han skulle erhållit, därest han kvarstått i tjänst intill dess han uppnått i gällande pensionsreglemente fastställd ordinarie pensionsålder.

Beträffande *kostnaderna* för de av styrelsen framlagda alternativa förslagen anförde styrelsen, att enligt verkställda försäkringstekniska beräkningar, därvid det av 1926 års pensionsutredning med yttrande den 29 juni 1927 avgivna förslaget till ny pensionslag för kommunikationsverken m. m. förutsatts vara i kraft, de merkostnader, som verket komme att åsamkas genom förtidspensioneringen, kapitaliserade per den 1 januari 1930, skulle ställa sig på följande sätt:

	Alt. I	Alt. II	Alt. III
kronor . . .	765,000	546,300	643,900

Fördelades kostnaderna på det antal år, under vilket förtidspensioneringen beräknades pågå eller ungefär 20 år, utgjorde årskostnaden i medeltal:

	Alt. I	Alt. II	Alt. III
kronor . . .	56,300	40,200	47,300

Järnvägsstyrelsens ifrågavarande förslag remitterades till *statskontoret*, som i *utlåtande den 26 januari 1929* yttrade sig över detsamma. Ämbetsverket erinrade därvid till en början om den förmån i form av *förtidspension*, som i samband med 1925 års omorganisation av försvarsväsendet tillerkänts övertaliga civila löntagare vid armén och marinen. Enligt de därutinnan fastställda reglerna hade förtidspension utgått till löntagare, som vid avgången uppnått en levnadsålder av 50 år och tillika hade en sammanlagd anställningstid av 15 eller, beträffande vissa anställningshavare, 20 år. De avvikelser från dessa villkor, som järnvägsstyrelsens förslag innefattade, fann sig statskontoret på anförda skäl kunna tillstyrka. Likaledes tillstyrkte statskontoret vad järnvägsstyrelsen förordat beträffande grunderna för förtidspensionens bestämmande. Skulle emellertid någon modifikation härutinnan anses nödig, fann statskontoret denna lämpligen böra åstadkommas på följande sätt. Enligt reglementet för pensionskassan skildes mellan statspension och avgiftspension; och för sådana delägare, om vilka nu vore fråga, utgjorde statspensionen $\frac{2}{3}$ av det för vederbörande gällande pensionsunderlaget, medan återstoden utgjorde avgiftspension. Med hänsyn till anledningen till entledigandet av ifrågavarande personal ville det synas billigt, att en var tillgodoräknades den tid, som återstode till uppnådd pensionsålder, och alltså vid entledigandet erhöle i pension så mycket av $\frac{2}{3}$ av pensionsunderlaget, som motsvarade intjänta år jämte sålunda tillgodoräknade år. Efter entledigandet borde tjänstemannen kvarstå i kassan med rätt att vid uppnådd pensionsålder tillträda avgiftspension.

Med anledning av en utav vissa personalsammanslutningar hos Kungl. Maj:t gjord, till statskontoret jämväl remitterad framställning om vidtagande av åtgärder för att sådana övertaliga tjänstemän vid järnvägsbyggnaderna, vilka icke enligt järnvägsstyrelsens förslag skulle erhålla förtidspension, måtte komma i åtnjutande av *avskedersättning* i likhet med vad som ägt rum beträffande viss övertalig personal vid försvarsväsendet, upptog statskontoret i förevarande utlåtande även sistnämnda fråga till behandling. Ämbetsverket erinrade därvid, att i samband med försvarsväsendets omorganisation löntagare, som icke fyllde villkoren för erhållande av förtidspension men som uppnått 25 års ålder

och innehade minst 4 tjänstår, erhållit avskedsersättning med belopp, motsvarande en månads arbetsförtjänst för varje helt års anställning i statstjänst intill 15 år samt två månaders arbetsförtjänst för varje helt års anställning därutöver, dock att avskedsersättning icke utgått med högre belopp än vissa för olika befattningshavargrupper fastställda maximisummor, högst 10,000 kronor och lägst 6,000 kronor för manliga löntagare. Under hänvisning härtill fann statskontoret billighetsskäl tala för att åtminstone de fast anställda tjänstemän, som vid entledigandet från statens järnvägsbyggnader räknade minst 10 år i statens tjänst och uppnått en levnadsålder av minst 30 år men icke bleve berättigade till förtidspension, erhöles avskedsersättning av trafikmedel enligt liknande beräkningsgrunder.

Till följd av remiss avgav *järnvägsstyrelsen* förnyat utlåtande i ärendet den 6 februari 1929. I fråga om grunderna för *förtidspension* förklarade sig styrelsen därvid godtaga den av statskontoret ifrågasatta modifikationen i styrelsens förslag, för den händelse sådan modifikation av något skäl ansåges nödig. Styrelsen tillstyrkte även, att *avskedsersättning* måtte tilldelas sådana till förtidspension ej berättigade tjänstemän, vilka vid entledigandet uppnått minst 30 levnadsår och hade minst 10 års anställningstid i statens tjänst. Styrelsen fann på anförda skäl denna förmån böra tilldelas icke endast den fast anställda personalen utan jämväl personal med extra anställning. Beträffande grunderna för avskedsersättning samt den ekonomiska innebörden av förslaget här om anförde styrelsen huvudsakligen följande:

Enligt kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående bland annat avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen, vore den personal, som avsåges i kungörelsen, uppdelad i tre grupper. För den lägsta gruppen, III, omfattande huvudsakligen daglönare, eldare m. fl., vore fastställt ett maximibelopp för avskedsersättningen av 6,000 kronor för manliga löntagare, för grupp II, omfattande förmän, verkstadsföreståndare m. fl., utgjorde maximibeloppet 6,800 kronor för manliga löntagare och för den högsta gruppen, I, omfattande verkmästare och mästare ävensom med dessa jämställda löntagare, vore maximibeloppet fixerat till 10,000 kronor. Av de tjänstemän vid järnvägsbyggnaderna, som ifrågasattes till avskedsersättning, kunde icke några räknas till grupp III. Till grupp II ansåge styrelsen böra hänföras schaktmästare, förrådsmästare, utsättare, reparatör, maskinist samt kontorist. Till grupp I skulle hänföras ritare och kontorsskrivare. Emellertid funnes vid statens järnvägsbyggnader bland dem, som kunde ifrågakomma till avskedsersättning, även ett antal tjänstemän i högre lönegrupper än som motsvarades av nyssnämnda grupp I, nämligen underingenjör, biträdande ingenjör och sektioningenjör. Det syntes därför rimligt, att för dessa sistnämnda tjänstemän maximibeloppet sattes proportionsvis högre än det för grupp I i kungörelsen fastställda. Styrelsen ville ifrågasätta, att följande maximibelopp måtte tillämpas, nämligen för underingenjör 12,000 kronor, biträdande ingenjör 14,000 kronor och sektioningenjör 16,000 kronor.

Vid approximativ uppskattning av den personal, som under åren till och med 1932 skulle komma att entledigas under förutsättning att efter denna tid byggnadsarbetena skulle komma att bedrivas endast å inlandsbanan, hade funnits, att av den fast anställda personal, som icke vore berättigad till förtidspension, skulle entledigas tillsammans 31 tjänstemän. Av de extra tjänstemännen skulle entledigas tillsammans 15 tjänstemän. Med tillämpning av ifråga-

satta maximibelopp skulle kostnaderna för avskedsersättningar komma att under olika år uppgå till approximativt följande belopp i avrundade tal:

År	Fast anställda tjänstemän	Extra tjänstemän	Summa
1930	42,000	12,000	54,000
1931	88,000	32,000	120,000
1932	85,000	30,000	115,000
1933	50,000	8,000	58,000
1934	10,000	3,000	13,000
	Summa kronor 275,000	85,000	360,000

Ärendet föredrogs i statsrådet den 26 april 1929. Därvid fann *Kungl. Maj:t* vad i ärendet förekommit ej föranleda vidare yttrande än att, då det icke lämpligen borde ifrågakomma att för nu ifrågavarande pensionsfrågors lösning meddela generella bestämmelser utan dessa borde behandlas från fall till fall, varvid i huvudsak järnvägsstyrelsens förenämnda förslag med av statskontoret ifrågasatt modifikation syntes kunna läggas till grund, järnvägsstyrelsen hade att i god tid före 1929 års utgång till *Kungl. Maj:t* inkomma med de särskilda framställningar om förtidspensionering av befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader, vartill styrelsen i överensstämmelse härmed eller eljest kunde finna anledning. Tillika föreskrevs, att det skulle ankomma på järnvägsstyrelsen att i avvaktan å prövningen av de framställningar, som styrelsen sålunda kunde komma att göra, om möjligt bereda fortsatt anställning åt därav berörd personal samt att beträffande övrig övertalig personal vid statens järnvägsbyggnader verka för att — där ej fortsatt anställning vid statens järnvägar kunde beredas — densamma såvitt möjligt kunde vinna utkomst i andra statens verk eller annorledes.

I *skrivelse den 27 september 1929* har järnvägsstyrelsen framlagt nytt förslag i ämnet, omfattande tjänstemän, som beräknades avgå före den 1 juli 1931.

Under framhållande, att styrelsen fortfarande funne synnerligen starka bilighetsskäl tala för att nu omhandlade tjänstemän vid sitt ofrivilliga entledigande erhöle förtidspension respektive avskedsersättning i överensstämmelse med vad styrelsen tidigare förordat, har styrelsen i sådant avseende framlagt förslag i två vid skrivelsen fogade tabläer, betecknade tablå 1 och tablå 2. I tablå 1 hava upptagits 27 tjänstemän, vilka föreslagits till förtidspension, och tablå 2 upptager 40 tjänstemän, vilka skulle tillerkännas avskedsersättning. Tabläerna angiva vederbörandes levnadsålder och anställningsdata m. m. samt storleken av de pensions- respektive ersättningsbelopp, som enligt olika alternativa förslag skulle tilldelas vederbörande.

Innebörden av de olika alternativen framgår av vad departementschefen yttrat beträffande de i propositionen avsedda särskilda pensioneringsfallen, vilket i det följande återgives.

Vidkommande *tablå 1*, avseende förtidspensioner, samt grunderna för beräkning av de däri upptagna beloppen har styrelsen anfört huvudsakligen följande:

Tablån upptog fyra alternativa belopp, A¹ och A² samt B¹ och B², vilka skilde sig från varandra i följande hänseenden.

Under det att med B betecknade pensionsbelopp hänförde sig till styrelsens tidigare jämväl av statskontoret förordade förslag, alternativ I, nämligen att till sådan pension berättigad tjänsteman redan vid entledigandet erhöle full pension, så utgjorde de med A betecknade beloppen de pensioner, som skulle utgå vid tillämpning av den modifikation av alternativ I, som statskontoret ansett sig böra giva anvisning på.

Skillnaden åter mellan de med indextalen 1 och 2 betecknade pensionsbeloppen framginge av följande:

Enligt gällande pensionsreglemente för bland andra fast anställda tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader inträdde rätten till full pension först vid uppnådda 35 tjänstår; vid tjänstetid kortare än 35 år toges endast med i räkningen *hela* tjänstår, och pensionen minskades efter vissa bestämda procenttal med så ogynnsam verkan, att tjänsteman med t. ex. 30 års anställning endast erhöle 75 % av fulla pensionsbeloppet. Enligt 1926 års pensionsutrednings förslag åter skulle full pension erhållas efter 30 år och minskning i pensionsbeloppet vid kortare tjänstetid ske med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understeg 30. Vidare vore att märka, att enligt gällande pensionsreglemente tjänsteman icke finge räkna avgiftspension för längre tid tillbaka än från den 1 januari 1918, då reglementet trätt i kraft, under det att 1926 års pensionsutredning i övergångsbestämmelserna föreslagit, att tjänsteman skulle få jämväl tillgodoräkna sig halva antalet tjänstår, som tjänstemannen intjänat efter det han fyllt 30 år och intill dess avgiftsplikt för honom inträtt. I sin framställning den 28 november 1928 hade styrelsen angivit, att vid de approximativa beräkningarna beträffande kostnaderna för förtidspensioneringen förutsatts, att det av 1926 års pensionsutredning avgivna förslaget till pensionslag för kommunikationsverken skulle hava trätt i kraft. Ehurväl detta ännu icke ägt rum, men det torde kunna antagas, att detta förslag eller i alla fall något liknande bleve genomfört under närmaste framtid, hade styrelsen ansett, att även i det nu avgivna förslaget alternativt borde räknas med de pensionsbelopp, som skulle framkommit, om nämnda förslag redan varit gällande. Av nu ifrågavarande indextal hänförde sig således 1 till nu gällande pensionsreglemente och 2 till 1926 års pensionsutrednings förslag.

Vidkommande frågan, efter vilket av de i tablån upptagna alternativa förslagen förtidspensionernas belopp borde beräknas, ville styrelsen för sin del fortfarande förorda, att det måtte ske enligt alternativ B, som ju överensstämde med styrelsens tidigare förslag ävensom att det med B² betecknade alternativet måtte komma till användning före alternativet B¹. Skulle det däremot icke anses möjligt genomföra alternativ B utan något av alternativen A¹ eller A² måste tillgripas, ville styrelsen i valet mellan de båda senare förordade alternativ A².

De i *tablå 2* upptagna avskedsersättningarna äro beräknade enligt de regler, som av styrelsen förordades i skrivelsen den 6 februari 1929.

Med avseende å *kostnaderna* för styrelsens nu föreliggande förslag har i förevarande skrivelse anförts bland annat följande:

Enär den *förtidspensionering*, som styrelsen nu i första hand ifrågasatte, skulle ske under liknande förutsättningar, varmed styrelsen år 1928 räknat för alternativet I, hade styrelsen icke ansett erforderligt att nu verkställa förnyade kalkyler. Då den nu omhandlade förtidspensioneringen skulle avse omkring $\frac{3}{4}$ av det antal tjänstemän, som 1928 års pensioneringsförslag omfattade, syn-

tes förtidspensioneringen enligt alternativet B² komma att förorsaka statsverket en merkostnad, som, kapitaliserad vid 1930 års ingång, kunde beräknas uppgå till omkring 550,000 kronor, motsvarande i medeltal per år under den tid förtidspensioner skulle utgå, ungefär 40,000 kronor.

Engångskostnaden för tilldelande av *avskedersättning* till vissa av de tjänstemän, som syntes komma att entledigas före den 1 juli 1931, skulle, såsom framgick av tablå 2, sammanlagt uppgå till i runt tal 290,000 kronor.

På grund av det anförda har styrelsen hemställt bland annat, att i tablåerna 1 och 2 upptagna tjänstemän måtte komma i åtnjutande av förtidspension enligt det med B² betecknade förslaget, respektive avskedersättning, allt med belopp, som jämväl angivits i tablåerna.

Inom styrelsen har *skiljaktig mening* uttalats av en ledamot, som uttalat sig för att alternativet A² måtte läggas till grund för pensioneringen.

Till följd av remiss har *statskontoret* avgivit förnyat *utlåtande* den 8 november 1929 och därvid anført bland annat följande:

I fråga om grunderna för *förtidspension* föreläge mellan A-alternativen och B-alternativen den reella skillnaden, att enligt de senare understöd motsvarande avgiftspension utginge redan från tidpunkten för entledigandet, enligt de förra från dagen för uppnåendet av föreskriven pensionsålder.

Statskontoret hade nu vid förnyat övervägande av frågan funnit alternativ A fylla skäligen krav på understöd från statens sida. Sagda alternativ syntes också närmast motsvara den pensionering, som genom särskilda beslut av riksdagen beretts befattningshavare i statens tjänst, vilka icke varit berättigade till pension. Vad anginge den fördelaktigare tjänstårsberäkning, som tillämpats i de med A² och B² betecknade alternativen, ville statskontoret framhålla, att sagda tjänstårsberäkning icke syntes böra tillämpas, då ännu icke motsvarande förmån funnes medgiven i reglementet för pensionskassan. Statskontoret ansåge alltså, att alternativ A¹ borde komma i tillämpning.

Beträffande den av järnvägsstyrelsen föreslagna *avskedersättningen* finge statskontoret, som icke funnit anledning till anmärkning mot de beräkningsgrunder järnvägsstyrelsen föreslagit, hemställa, att styrelsen erhöle bemyndigande att med tillämpning av nyssnämnda grunder bestämma den ersättning, som skulle tillkomma envar av ifrågakommande befattningshavare.

Med anledning av att efter avgivandet av järnvägsstyrelsens förslag den 27 september 1929 vissa förändringar med avseende å personaluppsättningen vid statens järnvägsbyggnader inträtt eller planerats hava från styrelsen i januari månad 1930 överlämnats nya uppgifter, motsvarande de i förenämnda tablåer 1 och 2 innefattade, beträffande de tjänstemän, vilka beräknats bliva entledigade under tiden till den 1 juli 1931. Enligt dessa uppgifter skulle till förtidspension ifrågakomma sammanlagt 17 tjänstemän, medan det i skrivelsen den 27 september 1929 avsedda antalet uppgick till 27. Avskedersättning skulle enligt de senaste uppgifterna tillerkännas 22 tjänstemän i stället för, såsom i förslaget av den 27 september 1929 avsågs, 40 befattningshavare. På grund av dessa ändringar skulle engångskostnaden för avskedersättningarna reduceras från det förut beräknade beloppet av 290,000 kronor till omkring 162,000 kronor. Vad förtidspensionerna angår, skulle kostnaderna för desamma, med tillämpning av samma beräkningsgrunder som kommit

till användning i järnvägsstyrelsens skrivelse den 27 september 1929, kunna approximativt uppskattas till omkring 350,000 kronor.

Departementschefen har för egen del beträffande förevarande spörsmål yttrat följande:

»Vid bedömande av förevarande ärende har jag icke kunnat undgå att hysa tvekan, huruvida det skäligen borde ifrågakomma att vidtaga omfattande åtgärder i form av förtidspension och avskedsersättning för beredande av ekonomiskt stöd åt befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader, vilka i anledning av järnvägsbyggnadsverksamhetens minskade omfattning måste entledigas. Under senare år hava dylika åtgärder till bispringande av före pensionsåldern entledigade statstjänare vidtagits dels i samband med 1925 års omorganisation av försvarsväsendet, dels ock i anledning av den indragning av personalen vid kontrollen över sockerbeskattningen, som föranleddes av 1929 års riksdags beslut om denna beskattnings upphörande. I dessa fall gällde det emellertid genomgripande ändringar av organisatorisk art, med vilka befattningshavarna tidigare icke haft anledning att räkna. Vad den för järnvägsbyggnaderna anställda personalen angår, ligger det däremot i sakens natur, att dess antal måste växla med omfattningen av byggnadsföretagen samt att den i mån av arbetenas upphörande icke längre blir erforderlig, vadan tjänstemännen vid järnvägsbyggnaderna åtminstone icke i allmänhet haft anledning att räkna med fortsatt anställning intill uppnådd pensionsålder.

Det var med dessa principiella utgångspunkter, som jag tillstyrkte Kungl. Maj:t att fatta det förut omförmälda beslutet den 26 april 1929. Innebörden av detta beslut var, att det icke syntes böra ifrågakomma att meddela allmänna bestämmelser beträffande förtidspensionering av personal vid järnvägsbyggnaderna, men att det dock av billighetsskäl kunde befinnas påkallat att vidtaga åtgärd för sådan pensionering i vissa fall, där vederbörande tjänstemän måste entledigas utan att kunna vinna utkomst genom annan anställning. Då jag alltså förutsatte möjligheten av en förtidspensionering i särskilda fall, skedde detta med hänsyn till att åtskilliga av befattningshavarna uppnått relativt hög levnadsålder samt att de fast anställda bland dessa åtnjuta en på avgiftsplikt grundad pensionsrätt i en av staten inrättad pensionskassa.

När det gäller att taga ståndpunkt till nu föreliggande förslag, synes i första hand böra beaktas, att omständigheterna för närvarande i avsevärd mån avvika från dem, som vid framläggandet av järnvägsstyrelsens förslag den 28 november 1928 voro för handen. Å ena sidan är att märka, att antalet befattningshavare vid järnvägsbyggnaderna nu är icke oväsentligt mindre än vid nämnda tidpunkt. Totalantalet tjänstemän utgjorde i slutet av år 1928 123 men uppgår för närvarande till endast 91.¹ Å andra sidan torde grundad anledning finnas till antagande, att förhållandena komma att utveckla sig på sådant sätt, att under den närmaste framtiden vid järnvägsbyggnaderna kommer att erfordras ett större antal befattningshavare än vad järnvägsstyrelsen år 1928 förutsatte. Styrelsen räknade då med att, efter avslutandet av nu pågående arbeten å statsbanan Hällnäs—Stensele samt å inlandsbanan söderifrån till Arvidsjaur, sistnämnda banas fortsättning mellan Arvidsjaur och Jokkmokk skulle komma att bedrivas i jämförelsevis långsam takt. Emellertid har innevarande års riksdag, som till inlandsbanebygget beviljat ett anslag för nästkommande budgetår av 2,500,000 kronor eller alltså 500,000 kronor utöver vad i statsverksproposi-

¹ I detta antal ingå icke sådana statens järnvägsbyggnader formellt tillhörande tjänstemän, vilka för närvarande tjänstgöra vid de trafikerade statsbanorna och beräknas sannolikt bliva dit överflyttade.

tionen äskades, i samband därmed förutsatt, att för kommande år skulle avses ett anslag av 4,000,000 kronor årligen för fortsättning av detta byggnadsföretag, under det att järnvägsstyrelsen i sina beräkningar hade utgått från ett årsbelopp av 3,000,000 kronor. Redan av denna anledning torde behovet av särskilda stödåtgärder för järnvägsbyggnadernas personal bliva mindre än vad styrelsen tänkt sig.

Vid bedömning av tjänstemännens möjligheter till fortsatt anställning i statens tjänst torde vidare böra beaktas, att frågan om elektrifiering av statsbanan Järna—Malmö samt vissa angränsande bandelar för närvarande är aktuell på grund av ett utav järnvägsstyrelsen framlagt förslag i syfte att erhålla principbeslut härutinnan. Framställning i detta ämne torde få föreläggas innevarande års riksdag. Därest statsmakterna biträda förslaget om elektrifiering och detta företag, såsom järnvägsstyrelsen förutsatt, igångsättes år 1931, torde möjlighet föreligga att under ett antal år framåt vid dessa arbeten sysselsätta åtskilliga tjänstemän, framför allt sådana tillhörande det lägre arbetsbefälet.

I detta sammanhang må ytterligare erinras, att enligt den plan för utbyggnad av vissa vattenfall, som framlagts i innevarande års statsverksproposition och som numera godtagits av riksdagen, en omfattande byggnadsverksamhet under den närmaste framtiden kommer att bedrivas vid statens vattenfallsverk. Det vill synas som om, åtminstone därest arbetena komma att bedrivas i mera forcerad takt, befattningshavare vid järnvägsbyggnaderna även här borde kunna, låt vara i mindre omfattning, vinna sysselsättning. Jag förutsätter, att eventuella möjligheter i detta hänseende beaktas.

Beträffande den järnvägsbyggnadspersonal, som kan komma att entledigas utan att anställning vid andra statliga byggnadsarbeten i enlighet med vad nyss antytts kan vinnas, lär vid vidare möjlighet icke saknas att i vissa fall verkställa överflyttning till statens trafikerade järnvägar. Jag utgår ifrån, att järnvägsstyrelsen skall låta sig angeläget vara att vidtaga sådana överflyttningar, då så utan olägenhet kan ske. Såväl ut statens synpunkt som med avseende fäst vid befattningshavarnas intressen synes ett noggrant tillvaratagande av i detta hänseende föreliggande möjligheter vara befogat och riktigt.

Jämväl med beaktande av vad nu framhållits måste dock sannolikt entledigande i vissa fall äga rum utan att annan statsanställning kan beredas. I dylika fall synes mig något stöd från statens sida böra lämnas, där omständigheterna skäligen kunna föranleda därtill.

Enligt vad jag inhämtat, har järnvägsstyrelsen numera verkställt uppsägning till den 1 maj 1930 av vissa befattningshavare, som till denna tidpunkt beräknats bliva överflödiga, nämligen tillhoppa 13 personer, av vilka 10 äro fast anställda och 3 extra befattningshavare. Enligt vad som kommit till min kännedom lär man emellertid kunna räkna med att en av dessa tjänstemän överflyttas till den trafikerade banan samt att en annan befattningshavare kan tillsvidare beredas fortsatt anställning vid järnvägsbyggnaderna. Vidare har en tjänsteman övergått till enskild tjänst, ehuru han för närvarande formellt endast åtnjuter tjänstledighet från anställningen vid järnvägsbyggnaderna, och torde alltså här ej böra medtagas. Huruvida samtliga de återstående 10 befattningshavarna komma att entledigas utan att kunna vinna annan anställning i statstjänst, kan icke för närvarande med visshet bedömas. Då så likväl torde kunna bliva fallet, synes frågan om ekonomiskt stöd åt dessa befattningshavare böra underställas prövning av den nu församlade riksdagen.

Enligt järnvägsstyrelsens förslag skulle 3 av ifrågakvarande befattningshavare vara berättigade till förtidspension, medan de övriga 7 tjänstemännen skulle erhålla avskedsersättning. Jag meddelar här beträffande dessa tjänste-

män visa av de uppgifter, som innefattas i järnvägsstyrelsens förenämnda tabläer 1 och 2:

1. Till förtidspension ifrågasatta tjänstemän.

Befattning och namn	Födelse- data	Antal tjänstår vid ent- ledigande	Lön vid ent- ledi- gande, räknat för A-ort	Pensionsbelopp			
				Alt. A (statskontorets modifikation)		Alt. B (järnvägs- styrelsens förslag)	
				A ¹ (nuv. regl.)	A ² (1926 års pens.- utredn.)	B ¹ (nuv. regl.)	B ² (1926 års pens.- utredn.)
<i>Schaktmästare:</i>							
F. M. Melin	18/9 74	29 4/12	4,026	1,624	1,624	2,010	2,316
M. Andersson	28/2 75	30 8/12	4,026	1,624	1,624	2,030	2,352
<i>Förrådsmästare:</i>							
A. Reijlitz	7/5 83	23 8/12	4,026	1,624	1,624	2,193	2,436

2. Till avskedsersättning ifrågasatta tjänstemän.

Befattning och namn	Födelsedata	Antal tjänstår vid entledigande	Avskeds- ersättningsbelopp
<i>Underingenjörer:</i>			
F. E. Thenberg	28/3 86	18	12,000: —
B. H. E. Boberg	10/9 87	13	9,535: 50
V. E. Engvall	26/3 88	13	9,454: 25
J. S. N. Thoursie	9/7 88	13	9,587: 50
<i>Kontorister:</i>			
J. I. Ahlquist	11/9 93	17	6,800: —
M. Henriksson	31/1 83	16	5,291: 25
G. A. Förare	6/3 96	15	4,143: 75

Vad angår grunderna för förtidspension, har järnvägsstyrelsen härutinnan framlagt två huvudalternativ, A och B. Alternativet B ansluter sig till styrelsens i skrivelsen den 28 november 1928 framlagda, av statskontoret i dess första utlåtande biträdade förslag och innebär, att vederbörande skulle tillerkännas det pensionsbelopp, som skulle hava tillkommit honom, därest han kvarstått i tjänst till uppnådd pensionsålder. Alternativ A däremot innefattar den modifikation, som av statskontoret alternativt ifrågasatts och som går ut på, att vederbörande vid avgången endast skulle bekomma den del av berörda

pensionsbelopp, som motsvarar statspension, medan den avgiftspension motsvarande delen skulle utgå först vid pensionsålderns inträde. För vardera huvudalternativet hava med tillämpning av olika grunder för tjänst- och avgiftsårsberäkning uträknats två olika belopp, av vilka det med indestalet 1 betecknade hänför sig till reglerna i gällande reglemente för statens järnvägars pensionskassa för icke ordinarie personal, medan det med indestalet 2 betecknade grundas på 1926 års pensionsutrednings förslag, enligt vilket full pension skulle utgå efter 30 tjänstår och avkortning däri ske med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger 30, samt såsom avgiftsår tillgodoräknas halva det antal tjänstår, som intjänats från 30 års ålder intill dess avgiftsplikt inträtt.

För min del finner jag billigt, att ifrågavarande tjänstemän, av vilka den yngste är nära 47 år gammal och de båda övriga överskridit 55 års ålder samt vilka alla hava ett betydande antal tjänstår, vid avgången erhålla förtidspension. Det synes skäligt, att för dennas bestämmande, såsom av myndigheterna samstämmande tillstyrkts, tillgodoräknas tiden intill pensionsålderns inträde. Ehuru med hänsyn till anledningen till entledigandet och till svårigheterna för vederbörande att finna ny anställning vissa skäl kunna anföras för järnvägsstyrelsens förslag att även avgiftspension skulle utgå redan vid entledigandet, har jag dock funnit mig böra tillstyrka den av statskontoret på denna punkt ifrågasatta modifikationen. Förtidspensionen skulle alltså till en början utgöra för en var av ifrågavarande tjänstemän 1,624 kronor; efter uppnådd pensionsålder skulle ytterligare tillkomma respektive 692, 728 och 812 kronor årligen. Vad grunderna för tjänstårsberäkningen beträffar, kan det måhända synas principiellt riktigast att härvidlag följa de för pensionering av statens järnvägars icke-ordinarie personal för närvarande gällande föreskrifterna. Då emellertid dessa äro jämförelsevis ogynnsamma för tjänstemännen och man lär kunna utgå från att bestämmelser, i huvudsak grundade på 1926 års pensionsutrednings förslag — vilket på denna punkt i väsentliga delar ansluter sig till vad som redan gäller för ordinarie personal vid kommunikationsverken — snart nog komma att fastställas, finner jag övervägande skäl tala för bifall till järnvägsstyrelsens förslag, mot vilket för övrigt statskontoret i sitt första utlåtande icke framställt invändning. Jag vill alltså, i likhet med reservanten inom järnvägsstyrelsen, tillstyrka det av järnvägsstyrelsen såsom A² betecknade alternativet. Vad statskontoret till stöd för alternativet A¹ yttrat därom, att de enligt detta alternativ uträknade beloppen närmast överensstämde med den pensionering, som genom särskilda beslut av riksdagen beretts befattningshavare, vilka icke varit berättigade till pension, synes mig icke vara avgörande för frågans bedömande, enär det ju här gäller befattningshavare, vilka innehava en på avgiftsplikt grundad pensionsrätt.

Det av mig förordade alternativet förutsätter, att vederbörande befattningshavare efter entledigandet kvarstår såsom delägare i pensionskassan och erlägga pensionsavgifter. Då detta strider mot bestämmelserna i reglementets § 16, lär riksdagens medgivande härutinnan böra inhämtas.

Förtidspension torde böra utbetalas i samma ordning som gäller beträffande reglementsensliga pensioner samt givetvis även i avseende å tilläggsförmåner likställas med dessa. I nära anslutning till vad som stadgats beträffande förtidspension för övertaliga löntagare vid försvarsväsendet torde böra föreskrivas, att om den, som vid avgången tillerkänts förtidspension, sedermera beredes annan anställning i statstjänst, vilken prövas vara i väsentlig mån likvärdig med den förut innehavda, sådan pension icke vidare skall utgå, dock att vederbörande icke skall vara skyldig återbetala redan uppburet belopp. Samma förhållande bör gälla, därest vederbörande lämnas tillfälle att erhålla sådan anställning, som nyss nämnts, men vägrar antaga densamma.

Kostnaderna för förtidspensioneringen torde böra bestridas av statens järnvägars medel, dock att den avgiftspension motsvarande del, som utgår först efter uppnådd pensionsålder, lärer böra bestridas av pensionskassans medel.

Vidkommande härefter frågan om avskedsersättning åt vissa befattningshavare, synes det visserligen kunna ifrågasättas, huruvida tillräckliga skäl i detta fall föreligga för beredande av sådan förmån. Jag har dock med hänsyn till vad myndigheterna i ärendet anfört funnit mig böra förorda även det i denna del framlagda förslaget. De av järnvägsstyrelsen ifrågasatta och av statskontoret tillstyrkta grunderna för sådan ersättning hava icke givit mig anledning till erinran.

Avskedsersättning torde böra utgå av statens järnvägars medel samt utbetalas på en gång vid tjänstemannens avgång från tjänsten, i den mån ersättningen ej överstiger en tredjedel av det för vederbörande angivna högsta ersättningsbeloppet. Överskjutande ersättningsbelopp intill en tredjedel av nyssnämnda maximum bör utbetalas ett år efter avgången och återstående belopp två år efter avgången, dock att uppskov med utbetalning av belopp understigande 100 kronor icke bör äga rum. I fråga om ersättningsrättens upphörande vid erhållande eller avböjande av annan statstjänst bör gälla vad som föreslagits beträffande upphörande av förtidspension.

Med anledning av vad järnvägsstyrelsen anfört i fråga om jämkning av de föreslagna pensions- och ersättningsbeloppen med hänsyn bland annat till detaljgranskning av vederbörandes tjänstetider vill jag omnämna, att dylik granskning på min anmodan ägt rum inom järnvägsstyrelsen beträffande de befattningshavare, som nu äro i fråga. Vidkommande avskedsersättningen kan dock någon jämkning i de förut angivna beloppen bliva erforderlig med hänsyn till de grunder för dyrtidstillägg, som gälla vid avgången. Beträffande dessa ersättningar lärer dock, såsom statskontoret framhållit, endast beräkningsgrunderna behöva fastställas av riksdagen.

Därest särskilda bestämmelser utöver vad här angivits befinnas erforderliga rörande förhållanden, som äga sammanhang med de avsedda åtgärderna, torde sådana bestämmelser böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Av vad jag i det föregående yttrat torde framgå, att jag med hänsyn till av mig antydda förhållanden ansett det rimligen kunna påräknas att entledigande i mera avsevärd omfattning av tjänstemän vid järnvägsbyggnaderna icke skall behöva förekomma under omständigheter, som påkalla beredande av förtidspension eller avskedsersättning. Därest det skulle visa sig, att sådan åtgärd i vissa fall utöver de här behandlade blir erforderlig, torde frågan härom få underställas prövning av ett kommande års riksdag. Jag utgår från, att Kungl. Maj:t, därest riksdagen däremot ej uttalar erinran, i avvaktan på sådan prövning är oförhindrad att, i fall av behov, av trafikmedel tillerkänna vederbörande tillfälligt understöd med belopp, som finnes skäligt.»

I propositionen har vidare omnämnts, att framställning hos Kungl. Maj:t gjorts jämväl om särskild ersättning åt arbetarpersonal vid statens järnvägsbyggnader.

Järnvägsstyrelsen, som yttrat sig i detta ärende den 15 januari 1930, har funnit billigt, att arbetare, vilka uppnått en levnadsålder av minst 40 år och förvärvat en tjänstetid av minst 20 år, i den mån de på grund av verksamhetens inskränkning entledigas utan att vara berättigade till pension, beredas ekonomiskt bistånd. I sådant syfte har styrelsen, i viss anslutning till de enligt kungörelsen den 8 november 1918 angående pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks bygg-

nadsavdelning gällande reglerna, sådana dessa av styrelsen tillämpats, framlagt förslag rörande förtidspension och avskedsersättning enligt vissa av styrelsen angivna grunder.

Enligt inom styrelsen verkställda beräkningar, vilka betecknats såsom i hög grad approximativa, skulle *kostnaderna* för den ifrågasatta förtidspensioneringen uppgå till 7,600 kronor årligen, medan engångskostnaden för avskedsersättningar uppskattats till 457,000 kronor.

I fråga om grunderna för de avsedda förmånerna har inom styrelsen *avvikande mening* anförts av en ledamot, som föreslagit viss jämkning i de av styrelsen förordade reglerna för förtidspension och avskedsersättning. Kostnaderna för reservantens förslag hava uppskattats för förtidspensioner till sammanlagt 96,900 kronor för det första tillämpningsåret samt för avskedsersättningar till ett engångsbelopp av 275,000 kronor.

I ärendet har *statskontoret* anført, bland annat, att för beviljande av förtidspension och avskedsersättning åt arbetarpersonalen vid statens järnvägsbyggnader enligt ämbetsverkets mening icke föreläge lika starka skäl som de, vilka föranlett riksdagens medgivande beträffande dylik förmån åt övertaliga löntagare vid armén och marinen. Arbetare vid armén och marinen hade haft anledning påräkna att få kvarstå i tjänst så länge de vore tjänstedugliga, under det att nu ifrågavarande arbetare måste hava haft kännedom om att deras anställning endast kunde avse den tid, staten byggde nya järnvägar. Beträffande det av statskontoret tillstyrkta förslaget om förtidspension och avskedsersättning åt vissa tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader vore att märka, att detta förslag avsåge befattningshavare, vilka erhållit jämförelsevis fast anställning och vore anslutna till en genom statens medverkan inrättad pensionskassa. Statskontoret hade icke kunnat undgå att finna det i viss mån tveksamt, huruvida tillräckliga skäl föreläge att bereda arbetarpersonalen pension och avskedsersättning, men då järnvägsstyrelsens förslag innebure att dylika förmåner skulle utgå först då vederbörande uppnått jämförelsevis hög ålder och intjänat ett ganska stort antal tjänstår, ville statskontoret icke motsätta sig förslaget.

Med avseende å grunderna för ifrågavarande förmåner har statskontoret anslutit sig till det förslag, som framlagts av reservanten inom järnvägsstyrelsen.

Departementschefen yttrar i denna fråga:

»I likhet med statskontoret finner jag tveksamt, huruvida tillräckliga skäl föreligga för beredande av förtidspension och avskedsersättning åt arbetarpersonal vid statens järnvägsbyggnader. Emellertid synes det åtminstone för närvarande icke vara erforderligt att taga ställning till denna fråga. Med avseende å arbetarpersonalen torde nämligen i än högre grad än beträffande tjänstemannapersonalen vid järnvägsbyggnaderna gälla vad jag i det föregående anført rörande ökade möjligheter till fortsatt anställning i statens tjänst på grund av numera föreliggande eller förutsebara ändrade förhållanden i jämförelse med dem, som lågo till grund för järnvägsstyrelsens förslag. Till följd av den numera förutsatta ökade byggnadstakten å inlandsbanans norra del torde ett ej oväsentligt större antal arbetare, än vad järnvägsstyrelsen tänkt sig, kunna sysselsättas vid detta företag. Vid de planerade elektrifieringsarbetena å förut omnämnda statsbanelinjer torde vidare ett avsevärt antal arbetare kun-

na vinna anställning; järnvägsstyrelsen har härutinnan räknat med en arbetsstyrka av 650—850 man. Även vid vattenfallsverkets byggnadsarbeten torde anställning i någon utsträckning kunna vinnas. Under sådana förhållanden lär man knappast hava anledning utgå från att mera fast anställda järnvägsbyggnadsarbetare i någon större omfattning behöva entledigas under förhållanden, som skäligen kunna påkalla beredande av förtidspension eller avskedserättning. Anledning synes därför icke föreligga att nu upptaga denna fråga till närmare omprövning.»

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Motioner. I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 317 av herr *Johansson, Johan Peter*, samt inom andra kammaren nr 517 av herr *Hage*, med instämmande i motionens syfte av herr *Anderson* i Råstock, samt nr 524 av herr *Eriksson* i Stockholm.

I *motionerna I: 317 och II: 517*, vilka äro likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte

1) medgiva, att envar av schaktmästarna vid statens järnvägsbyggnader Frans Martin Melin och Martin Andersson samt förrådsmästaren därstädes Anders Reijlitz må, därest de till följd av inskränkning i den statliga järnvägsbyggnadsverksamheten entledigas från sin anställning utan att i samband därmed vinna annan, i väsentlig mån likvärdig anställning i statens tjänst, från och med dagen näst efter entledigandet av trafikmedel uppbära årlig pension, Melin med 2,316 kronor, Andersson med 2,352 kronor och Reijlitz med 2,436 kronor, samt

2) uttala att riksdagen förväntar, att fortsatt arbete i statens tjänst så vitt möjligt beredes övertaliga tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader.»

Till stöd för detta yrkande har anförts bland annat följande:

»För de tjänstehavare vid försvarsväsendet, vilka avses i riksdagens beslut år 1925 (svensk författningssamling nr 10 år 1926) finnas i motsats till järnvägsbyggnadstjänstemännen inga bestämmelser fastställda, utan hava deras lönevillkor bestämts från fall till fall, vilket tyder på mera lösliga anställningsformer. Enligt sagda beslut skulle emellertid övertaliga verkmästare vid armén och marinen, för vilken man kan räkna med en högsta lön i medeltal å A-ort av 4,260 kronor, tilldelas en förtidspension av 2,250 kronor. De nu till förtidspension ifrågasatta järnvägsbyggnadstjänstemännen hava en lön å A-ort av 4,026 kronor. Skulle dessa proportionsvis erhålla lika stor del av lönen i förtidspension som nämnda verkmästare, så finge man räkna med ett belopp av 2,126:40 kr. Järnvägsstyrelsen har emellertid i sitt alternativ B² för dem förordat ett högsta pensionsbelopp av 2,436 kr., dock med skyldighet att fortfarande erlägga pensionsavgifter med i genomsnitt 140 kr. per år. Värdet av redan erlagda pensionsavgifter uppgår enligt gällande pensionsreglemente för tiden 1918—1929 till 30 % av avgiftspensionsunderlaget (812 kr.) eller 243:60 kr. per år. Med tillägg av detta belopp samt förenämnda årliga pensionsavgift till den för sagda verkmästare fastställda pensionen kommer man till ett belopp av 2,510:— kr., alltså en summa, som överstiger den av järnvägsstyrelsen förordade pensionen. Man kan följaktligen icke säga att vid jämförelse med de civila befattningshavarna vid armén och marinen järnvägsstyrelsens förslag är för högt tilltaget. Även med ett antagande av detta förslag bli

järnvägsbyggnadstjänstemännen sämre ställda än ifrågavarande befattningshavare vid försvarsväsendet. Jag finner därför, att järnvägsstyrelsens förslag bör antagas framför det av Kungl. Maj:t förordade, så mycket mer som de ekonomiska konsekvenserna med hänsyn till det ringa antal tjänstemän, som enligt propositionen kunna komma i fråga till förtidspensionering, för staten bli va mycket ringa.

Vad kommunikationsministern anført om beredande av fortsatt anställning åt de övertaliga järnvägsbyggnadstjänstemännen vid andra statens byggnadsföretag eller vid statens trafikerade järnvägar vill jag ytterligare understryka. Självfallet är det för såväl staten som tjänstemännen bäst, om dessa senare och deras i statstjänsten förvärvade erfarenheter i största möjliga utsträckning kunna bibehållas och tillvaratagas genom fortsatt statligt arbete. För tjänstemännen är detta av särskild vikt, då de genom sin speciella utbildning och framskridna ålder torde hava svårare än andra att på egen hand förskaffa sig arbete i privat eller statlig tjänst. Härvidlag liksom vid bedömandet av frågan om förtidspension och avskedsersättning synes mig statens handlande såsom arbetsgivare böra utmärkas av omsorg om de underlydandes bästa. Den nu förefintliga järnvägsbyggnadsstammen har i icke ringa mån fått vara kommunikationernas pionjärer i öde trakter och mången gång fått leva under svåra förhållanden, vad som nu göres för dem är ett tecken på uppskattningen av deras gärning.»

I *motionen II: 524* hemställes, »att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 måtte medgiva, att till envar vid statens järnvägsbyggnader anställd förman eller arbetare, vilka till följd av inskränkning i den statliga järnvägsbyggnadsverksamheten entledigas från sin anställning utan att i samband därmed vinna annan i väsentlig mån likvärdig anställning i statens tjänst, och som varit vid statens arbeten anställda under minst 10 år, och uppnått en levnadsålder av 30 år, därest de vid avgången icke äro berättigade till pension enligt kungl. kungörelsen den 8 november 1918 (nr 859) må av trafikmedel utbetalas avskedsersättning med belopp motsvarande en månads arbetsförtjänst för varje helt års anställning intill 15 års anställning samt två månaders arbetsförtjänst för varje helt års anställning därutöver, dock att ersättning icke må utgå med högre belopp än 6,800 kronor».

Till stöd för detta förslag har anförts bland annat följande:

»Det torde icke råda någon meningsskiljaktighet rörande den uppfattning, som av departementschefen uttalats, nämligen att de ökade arbetstillfällena, som uppkomma såväl genom riksdagens redan fattade beslut om ett något raskare utbyggande av inlandsbanan, som ock vid de planerade elektrifieringsarbetena, i första hand böra reserveras för de vid statens järnvägsbyggnader anställda arbetarna. Men även om så sker synes dock detta förhållande icke upphäva behovet av att åtgärder redan nu vidtagas för beredande av särskild ersättning åt den personal, som icke i fortsättningen kan beredas arbete. Givetvis inverkar dock den ökade möjligheten till arbete på omfattningen av den hjälp, som kan komma i fråga, och på den kostnad för statsverket som på grund härav uppkommer. Därest antalet personer som måste entledigas blir ringa, så bli också kostnaderna för statsverket av den särskilda ersättningen icke betungande.

Genom kungl. kungörelsen den 8 november 1918 (nr 859) har rätt till pension tillförsäkrats förman och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning. För rätt att komma i åtnjutande

av pension erfordras att hava varit anställd vid statens arbetsföretag under minst 25 år och att hava uppnått 55 levnadsår. För personal som uppfyller dessa fordringar och som icke längre erhåller arbete är sålunda frågan om rätt till pension ordnad. Från personalhåll har visserligen framhållits, att järnvägsstyrelsen infört vissa kontrollföreskrifter som tidigare icke ifrågasatts och som icke hava stöd i den av riksdagen antagna författningen. Därest så skulle vara förhållandet, torde dock genom en hänvändelse till Kungl. Maj:ts rättelse kunna erhållas och erfordras därför icke nu i detta hänseende några åtgärder från riksdagens sida.

Beträffande åter de arbetare, som icke uppnått 55 års ålder eller som icke innehaft anställning vid statens arbetsföretag under minst 25 år, synes det vara erforderligt att vidtaga åtgärder för beredande av särskild ersättning, därest åt dem fortsatt arbete ej kan beredas. Det synes vara rimligt att avskedad arbetare beredes avskedsersättning efter samma grunder och under samma förutsättningar, som komma att beslutas beträffande tjänstemännen.»

Beträffande motiveringen i övrigt för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet. Vidkommande först frågan om behovet av särskilda förmåner åt övertaliga tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader lärer, såsom departementschefen framhållit, vid bedömandet av järnvägsstyrelsens framställning i ämnet böra beaktas, att omständigheterna för närvarande i väsentlig mån avvika från dem, som förelågo vid framläggandet av styrelsens förslag år 1928. Till en början torde sålunda — med hänsyn till den ståndpunkt, som av innevarande års riksdag intagits till frågan om inlandsbanebyggets fortsättande — under ett antal år framåt komma att erfordras flera tjänstemän vid järnvägsbyggnaderna än vad järnvägsstyrelsen tänkt sig. Vidare torde vissa möjligheter föreligga att bereda en del befattningshavare, vilka bliva överflödiga vid järnvägsbyggnaderna, annan arbetsanställning i statens tjänst. Härutinnan synes man kunna räkna med att på grund av statsmakternas beslut i fråga om elektrifiering av statsbanan Järna—Malmö samt vissa angränsande bandelar ävensom beträffande utbyggnad av vattenfall vissa tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader kunna bliva sysselsatta vid dessa arbetsföretag. Ytterligare lärer det kunna förväntas, att överflyttningar till statens trafikerade järnvägar i åtskilliga fall skola kunna äga rum. Vad departementschefen yttrat i fråga om nu berörda utvägar till beredande av fortsatt anställning i statens tjänst för ifrågasvarande tjänstemän finner utskottet vara värt allt beaktande, och utskottet vill — i anslutning till vad härutinnan anförts i motionerna I: 317 och II: 517 — för sin del kraftigt understryka vikten av att de möjligheter, som i oförmälda hänseenden föreligga, bliva av vederbörande myndigheter noggrant tillvaratagna. Därest så sker, vill det — i betraktande av att antalet tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader för närvarande utgör endast omkring 90 — synas, som om mera omfattande åtgärder för bistånd åt ifrågasvarande tjänstemän i anledning av järnvägsbyggnadsverksamhetens inskränkning knappast skulle bliva behövliga.

Med hänsyn till möjligheten av att, även med beaktande av nyssberörda omständigheter, entlediganden i vissa fall kunna bliva erforderliga utan att annan

statsanställning kan beredas, har i propositionen framlagts förslag om understöd från statens sida åt vissa tjänstemän. Förslaget avser ett antal befattningshavare, vilka redan av järnvägsstyrelsen blivit uppsagda från sina anställningar. Av dessa tjänstemän skulle 3 erhålla förtidspension, medan de övriga, till antalet 7, skulle beredas avskedsersättning.

Utskottet finner med hänsyn till föreliggande omständigheter billigt att, om entledigande äger rum, förtidspension tillerkännes nyss avsedda tre tjänstemän, vilka alla uppnått jämförelsevis hög levnadsålder och innehava ett avsevärt antal tjänstår. Beträffande grunderna för pensionsförmånernas bestämmande har utskottet funnit Kungl. Maj:ts förslag vara väl avvägt. Utskottet kan alltså icke biträda det i motionerna I: 317 och II: 517 framställda yrkandet beträffande pensionernas belopp. Här torde böra framhållas, att skillnaden mellan Kungl. Maj:ts förslag och motionärernas yrkande endast består däri, att enligt det förra förslaget mot avgiftspension svarande belopp skulle utgå först vid uppnådd pensionsålder, medan enligt motionärernas förslag såväl stats- som avgiftspension omedelbart vid entledigandet skulle beredas. I fråga om den slutliga pensionsförmånens storlek sammanfalla alltså de båda förslagen.

Beträffande frågan om avskedsersättning åt vissa befattningshavare har inom utskottet rått någon tvekan, huruvida tillräckliga skäl i detta fall kunna anses föreligga för beredande av sådan förmån. Med hänsyn till vad i ärendet anförts och i betraktande av statsmakternas beslut i fråga om motsvarande understöd åt viss övertalig personal vid försvarsväsendet vill utskottet emellertid förorda, att dylik ersättning jämväl i här föreliggande fall beviljas, därest entledigande kommer att äga rum. Mot Kungl. Maj:ts förslag beträffande grunderna för ersättningen har utskottet icke haft något att erinra.

Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår har i propositionen förutsetts, att därest i vissa fall, utöver de nu avsedda, beslut om förtidspension eller avskedsersättning skulle bliva erforderligt, fråga härom skulle underställas prövning av en kommande riksdag samt att Kungl. Maj:t skulle vara oförhindrad att i avvaktan på sådan prövning vid behov bevilja tillfälligt understöd med skäligt belopp. Mot vad härutinnan anförts finner utskottet icke anledning till erinran.

Vidkommande härefter den i propositionen berörda och i motionen II: 524 upptagna frågan om särskild ersättning jämväl åt arbetare vid statens järnvägsbyggnader, delar utskottet departementschefens mening, att det icke för närvarande synes erforderligt att taga ställning till denna fråga. Såsom departementschefen framhållit, torde med avseende å arbetarna i än högre grad än beträffande tjänstemännen vid järnvägsbyggnaderna gälla vad i det föregående anförts rörande möjligheter till fortsatt anställning i statens tjänst. Utskottet vill i detta sammanhang betona angelägenheten av att berörda möjligheter i görligaste mån utnyttjas. Därest det emellertid skulle visa sig, att entledigande av mera fast anställda järnvägsbyggnadsarbetare skulle behövas under förhållanden, vilka skäligen kunna påkalla särskilda åtgärder för understöd från statens sida i anslutning till vad som tillstyrkts beträffande

vissa tjänstemän, torde frågan härom längre fram få upptagas till prövning. I ärendets nuvarande läge saknar utskottet anledning att ingå på bedömande av de olika utvägar, som i berörda avseende ifrågasatts. Utskottet avstyrker alltså åtgärd från riksdagens sida i anledning av nyssnämnda motion. I detta sammanhang har utskottet emellertid velat framhålla, att — därest behov av åtgärder av nyss antydd art skulle inträda — Kungl. Maj:t torde vara oförhindrad att, där sådant prövas erforderligt, i avvaktan på framställning till riksdagen bevilja tillfälligt understöd med belopp, som må finnas skäligt.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

I) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å det i motionerna I: 317 och II: 517 under 1) framställda yrkandet, i vad det skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må

a) medgiva, att envar av schaktmästarna vid statens järnvägsbyggnader Frans Martin Melin och Martin Andersson samt förrådsmästaren därstädes Anders Reijlitz må, därest han till följd av inskränkning i den statliga järnvägsbyggnadsverksamheten entledigas från sin anställning utan att i samband därmed vinna annan, i väsentlig mån likvärdig anställning i statens tjänst, från och med dagen näst efter entledigandet av trafikmedel uppbära årlig pension med 1,624 kronor, att utgå enligt av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 7 mars 1930 förordade grunder;

b) förklara, att nämnda befattningshavare må, utan hinder av föreskrifterna i § 16 av gällande reglemente för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal, efter entledigandet kvarstå såsom delägare i kassan med rätt att, därest pensionsavgifter behörigen erläggas, vid uppnädd pensionsålder erhålla avgiftspension med belopp, som med tillämpning av de utav departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll förordade grunderna för beräkning av avgiftsår skulle hava tillkommit vederbörande, om han intill nämnda ålder kvarstått i tjänst; samt

c) medgiva, att envar av följande befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader, nämligen underingenjörerna Fritz Efraim Thenberg, Bernhard Henrik Elias Boberg, Viktor Emanuel Engvall och John Sigurd Natanael Thoursie samt kontoristerna John Ivar Ahlquist, Magnus Henriksson och Gustav Adolf Förare må, under i mom. a) här förut angiven förutsättning, av trafikmedel uppbära avskedsersättning med belopp, motsvarande en månads arbetsförtjänst för varje helt års anställning i statens tjänst intill 15 års anställning samt två månaders arbetsförtjänst för varje helt års anställning därut-

över, dock med iakttagande dels att ersättning icke må utgå med högre belopp än för underingenjör 12,000 kronor och för kontorist 6,800 kronor, dels ock att beträffande ersättningen skola i övrigt gälla av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll förordade grunder;

II) att den i berörda motioner I: 317 och II: 517 under 2) gjorda framställningen må anses besvarad genom vad utskottet här ovan anfört; samt

III) att den i ämnet väckta motionen II: 524 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 maj 1930.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Gustafsson* i Stensholm, *Petersson* i Olovstorp, *Lindgren, Ström* i Lidköping, *Berling, Bodin** och *Larsson* i Örbyhus;

från andra kammaren: herrar *Winkler, Borggren, Svensson* i Betingetorp, *Wikström, Lovén, Leffler, Paulsen* och *Edberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Winkler*, som yrkat avslag å förslaget om avskedsersättning åt vissa tjänstemän och i följd härav ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Vidkommande först — — — båda förslagen.

Beträffande frågan om avskedsersättning åt vissa befattningshavare har utskottet icke ansett tillräckliga skäl i detta fall föreligga för beredande av sådan förmån. Utskottet avstyrker alltså bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Såsom av — — — skäligt belopp. Mot vad sålunda anförts finner utskottet icke anledning till erinran, såvitt avser befattningshavare, vilka under de i propositionen tillämpade förutsättningarna skulle kunna ifrågakomma till förtidspension.

Vidkommande härefter — — — finnas skäligt.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

I) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å det i motionerna I:317 och II:517 under 1) framställda yrkandet, i vad det skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må

a) medgiva, att — — — förordade grunder; samt

b) förklara, att — — — kvarstått i tjänst; ävensom

II) att den — — — ovan anført; samt

III) att den — — — åtgärd föranleda.»; samt

2) av herrar *Ström* i Lidköping och *Lovén*, som velat biträda det i motionerna I:317 och II:517 under 1) framställda yrkandet och i anslutning här- till ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Vidkommande först — — — beredas avskedsersättning.

Även utskottet — — — antal tjänstår. Beträffande grunderna för pensionsförmånernas bestämmande har utskottet ansett sig böra tillstyrka det i motionerna I:317 och II:517 framställda yrkandet i fråga om pensionernas belopp.

Beträffande frågan — — — finnas skäligt.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

I) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med bifall till det i motionerna I:317 och II:517 under 1) framställda yrkandet, må

a) medgiva, att envar av schaktmästarna vid statens järnvägsbyggnader *Frans Martin Melin* och *Martin Andersson* samt förrådsmästaren därstädes *Anders Reijlitz* må, därest han till följd av inskränkning i den statliga järnvägsbyggnadsverksamheten entledigas från sin anställning utan att i samband därmed vinna annan, i väsentlig mån likvärdig anställning i statens tjänst, från och med dagen näst efter entledigandet av trafikmedel uppbära årlig pension, *Melin* med 2,316 kronor, *Andersson* med 2,352 kronor och *Reijlitz* med 2,436 kronor, att utgå enligt av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden. för den 7 mars 1930 förordade grunder; samt

b) medgiva, att envar — — (= mom. c) i utskottets förslag) — — förordade grunder;

II) att den — — — ovan anført; samt

III) att den — — — åtgärd föranleda.»